

Nr 385

Av herr **Andersson, Torsten, m. fl.**, om åtgärder för tillgodosående av riksdagens behov av information om totalförsvarets behov och utveckling.

(Lika lydande med motion nr 448 i Andra kammaren)

De dominerande dragen i den försvarspolitiska utvecklingen i vårt land efter andra världskriget har varit den påfallande starka parlamentariska enigheten kring de stora försvarsbesluten och de år för år ökande svårigheterna i bedömningen av krigsmaktens utveckling och behov. Försvarsbesluten har jämsides härmed blivit mycket vittgående till sina ekonomiska verkningar. Ett annat utmärkande drag har varit framväxten av ett totalförsvaret, där civilförsvaret samt den ekonomiska och psykologiska försvarsberedskapen blivit allt viktigare komponenter vid sidan av det militära försvaret. Dessa tre drag kan jämsides med den militärpolitiska utvecklingen i omvärlden med fördel tas som utgångspunkter för en analys av de väsentliga förutsättningarna för den fortsatta försvarspolitiken.

Det har otvivelaktigt varit till stort gagn för vårt försvar — och därmed också för bibehållandet av en konsekvent alliansfri utrikespolitik, som det alldeles övervägande flertalet av vårt folk numera synes enigt om — att försvarsfrågan under senare år hållits över partistriderna. Ett starkt och effektivt försvar till värn för vår frihet och vårt oberoende i en tid, som alltjämt präglas av oroliga skiftningar i det internationella läget, är en gemensam angelägenhet för oss alla. Det bör därför, anser vi, vara ett naturligt önskemål att försvarsfrågan i stort alltjämt skall kunna lösas över partigränserna i enighetens tecken.

Det har dock efter hand kommit att stå klart, att denna strävan måste bygga på vissa fortlöpande aktiva åtgärder från regeringens sida för att kunna förverkligas. Bl. a. är det angeläget att riksdagen genom information och samråd i olika former bereds tillfredsställande insyn i försvarets förhållanden. Hittills har detta behov nödtorftigt tillgodosetts genom bl. a. tillfälliga parlamentariska försvarsutredningar, som även haft att förbereda riksdagens ställningstagande till större försvarsproblem.

En vital förutsättning för fortsatta försvarspolitiska samförståndslösningar synes oss vara att alla demokratiska partier bereds tillfälle att ej

endast i tillfälliga utredningskommittéer utan mera ingående och förlöpande följa försvarsärendenas utveckling, t. ex. inom ramen för en försvarsnämnd eller försvarsberedning av permanent natur. Ett önskemål från riksdagens sida om ett sådant instrument för kontinuerlig information och för samråd i försvarsfrågorna är, anser vi, särskilt motiverat med hänsyn till de militära problemens alltmer komplicerade natur, framför allt till följd av den snabbt fortskridande militärtekniska utvecklingen. Bedömningarna i fråga om det militära försvarets utformning har nu — i reaktionsflygets, robotvapnens och atomstridsmedlens tidevarv — fått en sådan räckvidd och blivit så pass tekniskt invecklade, att möjligheterna för riksdagens enskilda ledamöter att kontinuerligt följa upp försvarsproblemen starkt reducerats. Även för dem, som anförtros uppgifter inom tillfälliga försvarsutredningar och där temporärt får tillfälle till en koncentrerad information, kanske under några månader, ter det sig numera svårt att överblicka försvarsfältet i dess helhet och ta ställning till exempelvis de särskilda avvägningsfrågorna med den omsorg och insikt, som de numera ansenliga försvarskostnaderna påkallar.

En speciell svårighet i dessa överväganden är att träffa en strategiskt riktig avvägning i ekonomiskt hänseende mellan totalförsvarets olika delar. För närvarande existerar icke — fränsett regeringen — någon myndighet eller nämnd, som svarar för en systematisk samordning av totalförsvaret, vars olika komponenter nu sorterar under olika statsdepartement och därmed exempelvis löper risk att icke tillräckligt beaktas i de parlamentariska utredningarna, vilka vanligtvis avser endast någon av dessa delar. Bland dem, som är mera ingående sysselsatta med totalförvarsfrågorna, är det dock numera allmänt omvitnat att samtliga avsnitt av det totala försvaret måste inbegripas också i de överväganden som i första hand närmast avser endast någon del därav. I alla händelser synes det nödvändigt att riksdagens ställningstaganden till de stora försvarsfrågorna i framtiden kan beredas under ett tillfredsställande samtidigt hänsynstagande till totalförsvarets samtliga grenar.

Med hänsyn till önskemålen att även på längre sikt bibehålla den partipolitiska enigheten i försvarsfrågan och på grund av den till följd av den snabba militärtekniska utvecklingen alltmer tilltagande kompliciteten i de militära bedömningarna, som nödvändiggör en kontinuerlig uppföljning av utvecklingen inom försvaret, samt vikten av att försvarsfrågan oavslutligt bedöms med beaktande av totalförsvarets samtliga delar, finner vi det angeläget, att riksdagen nu hemställer om utredning av möjligheterna att få till stånd ett permanent parlamentariskt organ för behandling av de ärenden, som är att hänföra till totalförsvaret. Enligt vår uppfattning torde ett sådant organ icke endast böra vara av in-

formativ och rådgivande natur — som exempelvis utrikesnämnden — utan så beskaffat, att det i viss mån kan ersätta de med relativt jämna mellanrum inkallade, tillfälliga försvarsutredningarna, som har att preliminärt ta ställning till större försvarsbeslut. Organet skulle också med önskvärd snabbhet kunna förbereda frågor om ändringar, som lägets utveckling kan påkalla i den försvarspolitiska målsättningen. Av primär betydelse är emellertid, att de representanter, som i ett sådant organ på riksdagens vägnar skall studera och behandla försvarsärenden, icke endast då försvarsbesluten aktualiseras utan fortlöpande ges obegränsad insyn i försvarets förhållanden och allsidig information om försvarets utveckling. Försvarsärendena skiljer sig till sin natur så påtagligt från andra politiska frågor, att en speciell ordning för deras behandling synes påkallad. Härtill kommer att den konfidentiella naturen hos flertalet mera väsentliga försvarsangelägenheter ofta utesluter möjligheten att upptaga dem med den offentlighet, som är ofrånkomlig i ett större forum än en nämnd eller beredning.

Av intresse är att man under en lång följd av år från militärt håll har uttalat önskemål om en förbättrad kontakt mellan riksdagen och försvarsväsendet huvudsakligen i informativt syfte. Redan på 1940-talet efterlyste generalen Helge Jung en permanent försvarsnämnd, som skulle kunna bli ett ständigt disponibelt, rådgivande organ för ömsesidig information och förtroligt dryftande av väsentliga försvarsproblem. Förslaget har under de följande åren gång på gång upptagits från ledande militärt håll, där man bl. a. sagt sig, att ett permanent försvarsråd också skulle vara ägnat att fortlöpande ge försvarsledningen säkrare underlag för bedömanden av försvarets lämpliga inriktning och utvecklingsmöjligheter, speciellt i belysning av utrikespolitiska och samhällsekonomiska aspekter. Stundom har man också på militärt håll påtalat möjligheterna för ett permanent parlamentariskt organ att ta en väl övervägd ställning till exempelvis den ekonomiska avvägningen mellan olika försvarsfunktioner. Framför allt betonas dock i mångfalden uttalanden från försvarets representanter önskemålet om förbättrad kontakt och fortlöpande ömsesidig information. Överbefälhavaren har senast i en skrivelse till Kungl. Maj:t i maj 1960 gett uttryck åt sådana önskemål. Det är, anser vi, då man skall bedöma frågan om det av oss åsyftade särskilda parlamentariska organet för försvarsfrågor, nödvändigt att på ett rimligt vis också beakta de enträgna förslagen från militär sida. Önskemålen om en förbättrad och kontinuerlig information till riksdagen rörande försvarsangelägenheterna bör icke längre tillbakavisas.

Ibland har man mot förslaget om en permanent försvarsnämnd eller försvarsberedning rest den invändningen, att riksdagen med en sådan

anordning skulle kunna löpa risk att dess direkta inflytande på försvarsärendenas avgörande skulle kunna minska. En sådan farhåga synes oss emellertid obefogad med hänsyn till att det permanenta organet givetvis ej bör tilldelas beslutsbefogenheter men framför allt därigenom att anordningen även förutsätter en fortlöpande fri debatt i försvarsangelägenheterna i riksdagens kamrar.

Vi förutsätter att det åsyftade permanenta organet för uppföljning och beredning av försvarsfrågorna med hänsyn till såväl de informativa som beredande uppgifterna kan förfoga över ett kansli med erforderliga resurser.

Med stöd av vad som ovan anförts får vi hemställa, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om utredning av möjligheterna att genom tillskapande av en permanent försvarsnämnd eller försvarsberedning bättre tillgodose riksdagens behov av fortlöpande information om och bevakning av totalförsvarets utveckling och behov.

Stockholm den 26 januari 1961

Torsten Andersson **Thorsten Larsson** **Bertil Jonasson**
Ernst W. Olsson **Sven El Sundin**